

Medienos sektorius 2011m.

Prof.dr. Antanas Morkevičius

Kaip ir kiekvienai ankstesnei praėję, 2011m. į Lietuvos medienos sektorių atnešė nemažai naujo, paliko pėdsaką šalies istorijoje. Kūrėsi naujos įmonės, kitos sunyko, tobulėjo gamyba, jos valdymas, produkcijos pardavimo ryšiai. Matant praėjusių metų gamybinės veiklos rezultatus neabejotinai galima teigti, kad jau įveikta eilinė krizė, kad ją sėkmingai pergyveno dauguma įmonių. Tuo pat metu matyti, kad medienos produkciją gaminančių įmonių skaičius ir toliau mažėja (1 lentelė). Manau, kad tai normali sektoriaus raidos tendencija. Turėjome ir dar turime pernelyg daug mažų ir primityviai įrengtų, mažo rentabilumo pirminio medienos perdirbimo įmonių. Vakarų Europos ir Skandinavijos šalių, kur ši pramonė toliau pažengusi, patirtis rodo, kad pjautinės medienos, faneros ir plokščių gamyba rentabili tik didesnėse įmonėse, būtinai mechanizavus visą žaliavų ir produkcijos apyvartos procesą, esant kompiuterizuotai technologinio proceso veiklos kontrolei. Tokiai gamybai reikia ir atitinkamų investicijų. Per 2011m. sunyko 20 baldus gaminusių bendrovių ir tiek pat individualių įmonių. Manau, kad tai taip pat dėsninga šios gamybos organizavimo pasekmė, kad čia įmonės likviduojasi dėl akivaizdžiai nepakankamos veiklos kvalifikacijos. Praktika rodo, kad dauguma naujai įsteigtų baldų gamybos įmonių nesugeba pasiūlyti originalaus dizaino ir geros kokybės gaminių dalyvauti didmeninės užsienio prekybos veikloje.

1 lentelė. **Medienos produkciją gaminančių įmonių skaičius** (metų pradžioje)

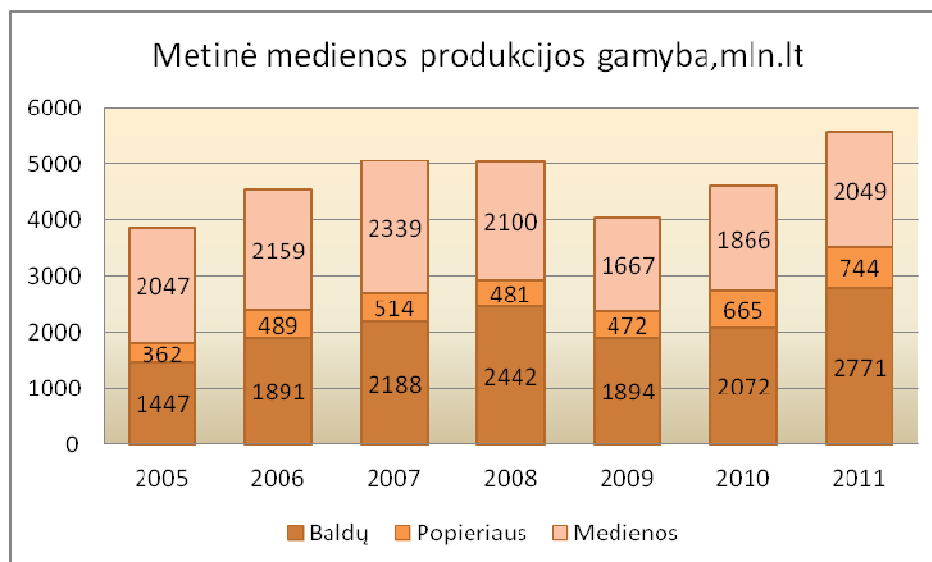
	2008	2009	2010	2011	2012
Bendrovės :	1571	1647	1625	1628	1578
medienos	938	946	915	911	885
popieriaus	76	76	77	83	79
baldų	557	625	633	634	614
Individualios	683	625	537	490	389
medienos	496	430	361	330	270
popieriaus	20	19	15	11	9
baldų	167	176	161	149	110

1. Gamyba

Medienos produkcijos gamyba per 2011m. išaugo penktadalių ir jau aplenkė prieš krizę (2007-2008m.) buvusį lygį (1 diagrama). Daugiau augo baldų ir ypač popieriaus produkcijos gamyba. Veiklą praėjo dvi naujos popieriaus pramonės įmonės, buvo pertvarkytą „Grigiškių“ grupės įmonių specializacija. Atkurtas „Kauno popieriaus“ fabrikas, anksčiau buvęs, sovietmečių daug kartų modernizuotas ir labai išplėstas, o privatizavimo metu visai sunaikintas „Petrašiūnų popieriaus fabrikas“. Daug metų jis, turėdamas keletą mašinų, gamino aukštos kokybės ir didelę

paklausą turėjusių enciklopedinių popierių. Fabriko likvidatoriai buvo išpardavę daugumą jo technologinės įrangos. Dabar įmonė, iš makulatūros, gamina ir sėkmingai eksportuoja pakavimo popierių, tikisi jau šiemet pasiekti 30 mln. Lt apyvartą. Klaipėdoje įsteigta ir jau veikia antrinių žaliavų (makulatūros) surinkimo ir supirkimo įmonė UAB "Klaipėda Recycling" . „Grigiškių“ grupė iš motininės įmonės į „Baltwood“ perkėlė plaušo plokščių gamybą, o pati specializuosis tik higieninio popieriaus gamybai. Klaipėdoje bus sutelkta pakavimo popieriaus ir kartono gamyba. Laukiama, kad po tokio pertvarkymo "Baltwood“ produkcijos pardavimai išaugs nuo 23,4 mln. Lt pernai iki 99 mln. Lt šiemet. Visa "Grigiškių" įmonių grupė 2011m. pasiekė 308 mln. Lt pardavimo apyvartą. Šiemet grupė prognozuoja jau 322 mln. Lt pardavimus bei 15 mln. Lt pelną. „Klaipėdos kartonas“ ir „Kauno Popierius“ planuoja artimiausiu metu įsigyti naujos technologinės įrangos, didinti gamybą

1 grafikas

2 lentelė. Svarbiausi medienos gaminiai

	2007	2008	2009	2010	2011
Langai ir jų staktos, tūkst. vnt.	195,3	170,8	119,3	109,6	111,3
Durys ir jų staktos, tūkst. vnt.	551,1	668,2	393,4	444,1	601,7
Klijuota fanera, tūkst. m ³	64,0	43,5	47,1	56,3	56,4
Smulkinių plokštės, tūkst. m ³	624,7	652,1	498,8	551,1	647,5
Plaušų plokštės, mln. m ²	37,1	31,3	20,7	28,2	25,1
Popierius ir kartonas, tūkst. t	125,0	119,7	86,4	113,1	144,2
Gofruotas kartonas ir tara, tūkst. t	70,3	61,9	55,9	78,1	81,2
Baldai, mln. Lt, 2005m. kainomis	2188	2442	1894	2072	2771
Baldai, mln. Lt, tų metų kainomis	2263	2573	1996	2192	2972

Gera yra ir struktūrinė gamybos kaita: sparčiau didėja vertingesnės medienos produkcijos (baldų ir popieriaus) gamyba (2 lentelė). Keletas didžiųjų įmonių ėmėsi esminio energetikos ūkio ir gamybos valdymo modernizavimo. Po technologinės modernizacijos ir nemažų 2011m.

investicijų naujos produkcijos gamybos imasi „Sakuona“ ir „Germanika“. Pastaroji planuoja ypač ženkliai padidinti gamybą ir eksportą. Galima pasidžiaugti, kad nemažai įmonių, sėkmingai pergyvenusių krizę, toliau didina gamybą (3 lentelė), kad jau keturios iš jų peržengė 200 mln. Lt metinę apyvartą, kad ypač išaugo „Freda“. Tikėtina, kad toliau augs ir didės „Likmērē“. Ji, turėdama tik 80 dirbančiųjų, per pastaruosius metus pardavimus padidino nuo 27 iki 47 mln. Lt ir dabar jau yra pats didžiausias Lietuvoje beržo medienos vartotojas. „Latvijas Finieris“ čia jau investavo 74,2 mln. Lt, o pagal 2011 m. veiklos rezultatus „Likmērē“ pripažinta kaip sparčiausiai augusi ir didžiausius mokesčius į Lietuvos biudžetą mokėjusi Latvijos įmonė.

3 lentelė. **Kai kurių įmonių produkcija, mln. Lt**

	2007	2008	2009	2010	2011
1. „Swedspan girių bizonas“	194,2	247,9	211,3	198,4	259,8
2. „Vilniaus baldai“	151,5	137,5	149,0	197,2	238,4
3. „Boen Lietuva“	192,0	187,0	152,0	189,6	235,9
4. „Freda“	113,3	112,6	105,4	157,4	234,7
5. „Klaipėdos baldai“	154,3	185,3	170,0	151,1	188,8
6. „Klaipėdos mediena“	113,2	144,1	153,5	167,8	186,1
7. „Grigiškės“ (įmonė)	134,1	135,5	109,7	129,7	159,0
8. „Stora Enso Timber“	88,0	59,6	59,0	92,1	105,8
9. „Sakuona“	40,5	37,7	49,2	67,9	76,9
10. „Jūrės medis“	23,9	19,1	32,8	34,5	39,4
Iš viso 12 įmonių	1205,0	1266,3	1191,9	1385,7	1724,8
Visa medienos produkcija	5507	5624	4334	5023	6297
10 įmonių dalis %	21,9	22,5	27,5	27,6	27,4

Labai vertingą produkciją gaminantis „Jūrės medis“ toliau ieško naujų eksporto rinkų, 2011 m. pasiekė 39,4 mln. Lt apyvartą. Pasitvirtino spėjimai, kad kai kurias krizės sunaikintas, anksčiau buvusias ir jau didelę patirtį turėjusias, įmones pavyks vėl atgaivinti. Antai sumažinusios gamybą ir kiek pakeitusios pavadinimus vėl dirba „Narbutas ir Ko“, „Venta“. Ir kt. Petro Narbuto bendrovę dabar atstovauja dvi naujos įmonės: Ukmergėje esanti ir baldus gaminanti „Narbutas Furniture Company“ ir Vilniuje registruota pirmosios produkciją parduodanti „Narbutas“. Šių abiejų įmonių konsoliduotos pajamos 2011 m. buvo 34 mln. o šiemet turėtų siekti jau 45-50 mln. Lt. Naujoji „Venta Lt“ toliau gamina daugiausia eksportui skirtas natūralios medienos kėdes. Būtina dar priminti, kad jos pirmtakė „Venta“ buvo pirmoji Lietuvos įmonė pradėjusi eksportuoti baldus į Vakarų Europą. Gerais 2011 m. veiklos rezultatais džiaugiasi ir medienos padėklus gaminančios įmonės. Antai, „Juodeliai“, pasiekusi 40 mln. Lt apyvartą, per metus išaugo 33%.

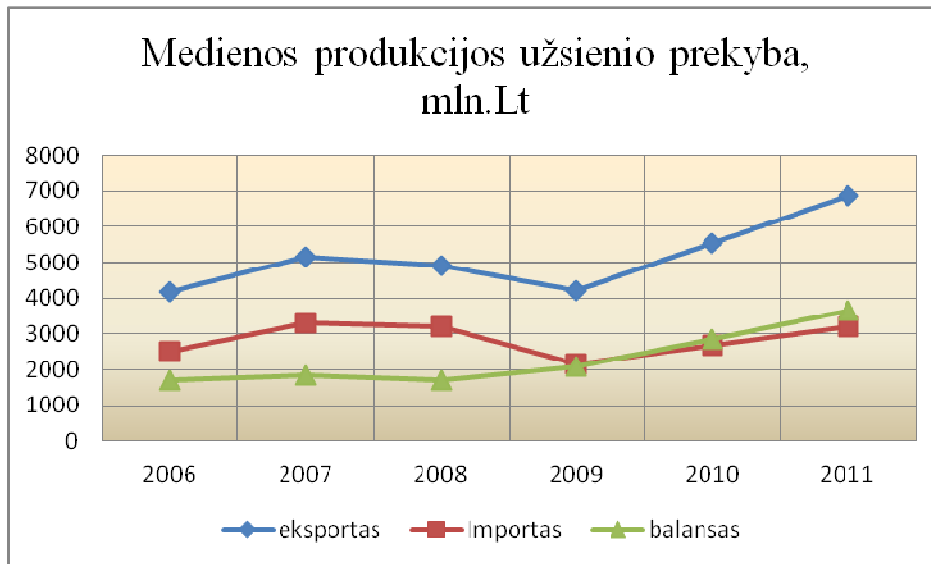
Neabejoju, kad dar pakankamai gerą 2011 m. medienos produkcijos augimą, be kitų faktorių, bus nulėmusi, ir galiausiai Vyriausybės inicijuota, kiek išaugusi vietinė medienos

žaliavų pasiūla. Daug metų buvome girdėję apie valstybės miškuose didėjančius medienos išteklius, kol galiausiai imtasi skaičiuoti ir miškininkų pajamas. Tikėtina, kad augantis medienos prieaugis duos didėjančias pajamas ir ateityje, kad galiausiai baigsis kalbos apie valstybės miškų sunaikinimo grėsmę. Valstybės turtas privalo tarnauti ne reklamai, įvaizdžiui, o jos gerovei

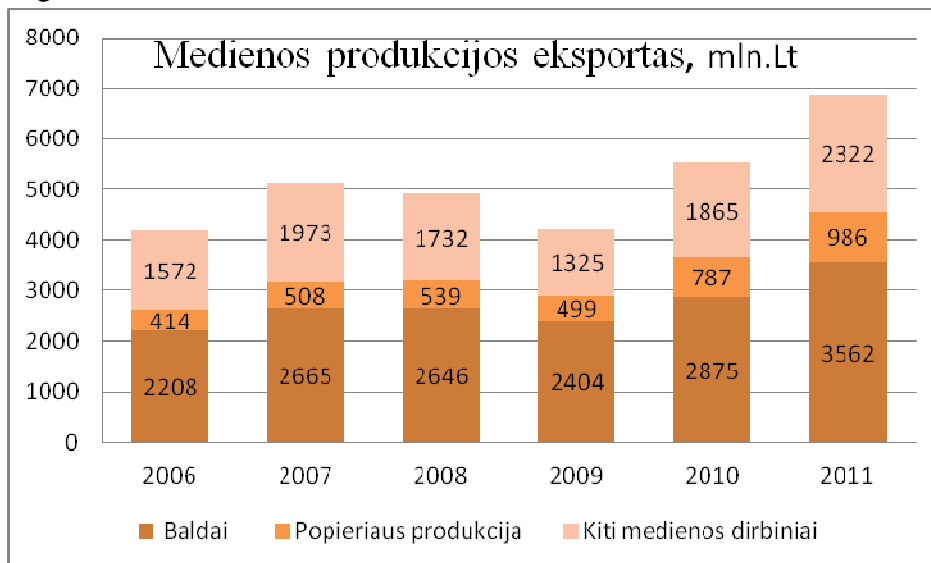
2. Užsienio prekyba

Skirtingai nuo daugelio kitų prekių grupių, medienos prekės jau daug metų turi teigiamą ir didėjančią užsienio prekybos balansą (2 grafikas), eksportas didėja sparčiau už importą.

2 grafikas

3 grafikas

Lyginat su ankstesniais metais, ženkliai išaugo visų trijų prekių grupių eksporto apyvarta (3 grafikas). Ji priartėjo jau prie 7 milijardų Lt. Be baldų ir popieriaus gaminių, pakankamai sparčiai didėja dar ir stalių dirbinių bei apvaliosios padarinės medienos eksportas (4 lentelė). Galima pasidžiaugti, kad jau nemažai pajamų duoda tik prieš trejetą metų atsiradusi, dar palyginti nauja produkcijos rūšis – medienos kuro granulės. Tai iš atliekų gaminama, mažai darbo sąnaudų reikalaujanti ir Vakarų Europoje paklausė eksporto prekė. Jau atsirado įmonių, kurios specializuojasi jos gamybai. Tuo pat metu apgailėtina, kad valdžios dėmesio ir įvertinimo nesulaukia sparčiai didėjantis medienos žaliavų eksportas. Manau, kad apvaliosios padarinės medienos eksportas 2011 m. bus pasiekęs apogėjų – išvežta 1,9 mln. m³, daugiau negu trečdalis nuosavų ir vietos pramonei toliau vystyti būtinų žaliavų. Meškos paslaugą čia daro ir Generalinė miškų urėdija nuolat skelbianti, kad Lietuva apvaliosios medienos eksportuoja mažiau negu Latvija ar Estija, kad išvežame tik paklausos neturinčius popiermedžius. Privalau priminti, kad 2011 m. į Lenkiją, Latviją, Švediją, Kiniją ir Vokietiją iškeliavo 370 tūkst. m³ aukščiausios kokybės spygliuočių pjautinių rąstų. Kinija, Vokietija ir Švedija vilioja mūsų eksportuotojus aukštesnėmis medienos kainomis. Tačiau į Lenkiją ji buvo parduodama mažesnėmis, negu vietos kainomis. Antai Valstybinės miškų įmonės B klasės eglės pjautinius rąstus 2011 m. pardavė po 209 Lt/m³, o lenkai juos iš Lietuvos importavo po 186 Lt/m³. Neabejotina, kad dabartinis medienos žaliavų eksportas daro ypač didelę žalą visam šalies ūkiui: mažina mūsų gyventojų užimtumą, gyventojų ir valstybės pajamas. Ši žala keletą kartų didesnė už papildomas apvaliosios medienos eksporto pajamas. Kas nors (politikai, gamtos augininkai, ministrai ir pan.) galiausiai turėtų suprasti, kad santykinai neturtinga mūsų šalis, skriausdama save, savo gamtos ištekliams remia kitas turtingesnes šalis, ugdo jų pramonę, didina konkurencinę įtampą kitų mūsų medienos prekių eksportui. Neabejoju, kad taip teigdamas sulauksiu kritikos ir priminimų, kad galiojanti tvarka neleidžia Europos sąjungos šalims kaip nors trukdyti eksporto laisvės, savo nuožiūra tvarkyti nuosavų gamtos išteklių panaudojimo savo šalies gerovei. Tą jau girdėjome. Kurie taip mano privalėtų dar kartą atidžiai paskaityti mūsų Konstituciją, o politikai ir valdžios institucijos imtis bent šios problemos analizės. Kad dar daugiau padarinės medienos dabar eksportuoja Latvija ir Estija yra jų bėda, o ne geras pavyzdys palygimui, kad šis blogis gali būti kaip nors pateisintas.

4 lentelė. Lietuvos medienos eksporto prekės, mln. Lt

	2008	2009	2010	2011
Baldai ir jų komponentai	2382,9	2233,4	2664,1	3299,4
Popieriaus produkcija	539,1	499,7	787,0	986,0
Stalių gaminiai ir parketas	410,4	370,0	511,9	613,8
Apvalioji mediena	373,7	158,7	323,4	513,6
Pjautinė mediena	315,0	241,0	357,8	401,3
Mediniai surenkami statiniai	262,9	171,0	211,2	263,1
Medinės dėžės ir padėklai	226,0	136,8	201,9	257,5
Medienos plokštes ir fanera	208,8	136,7	188,5	204,6
Medienos granulės	0,0	111,2	102,0	105,0

Kita med. produkcija	195,2	170,6	179,5	226,2
	4917,0	4229,1	5527,3	6870,5

5 lentelė. Apvaliosios padarinės medienos eksportas

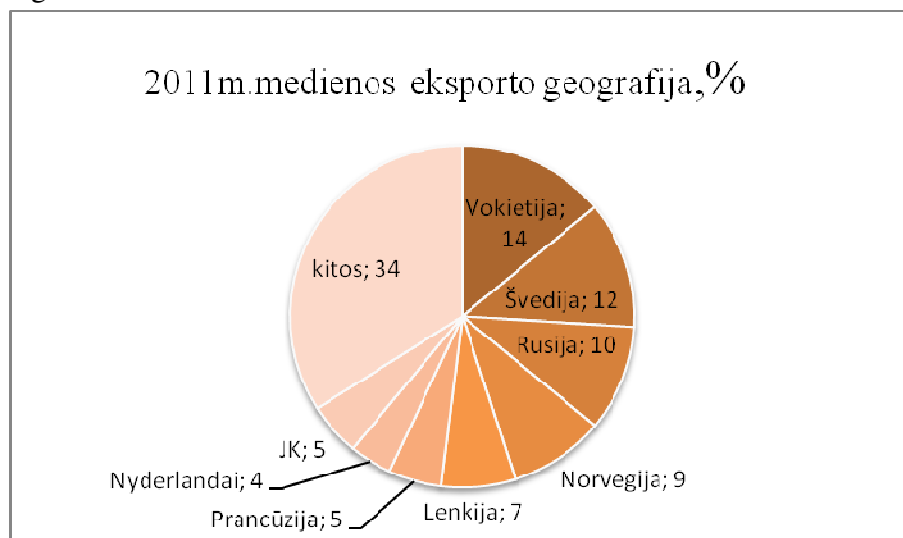
	2007	2008	2009	2010	2011
Kiekis, tūkst. m ³	1748,6	1246,5	729,7	1381,3	1913,3
Vertė, mln. Lt	375,0	244,1	98,9	238,0	398,8
Vidut. vieneto kaina Lt	214,5	195,8	135,5	172,3	204,4

6 lentelė. Apvaliosios padarinės medienos pirkėjai, tūkst. m³

Šalys	2010	2010	2010	2010	2011	2011	2011	2011
	1ketv.	2kev.	3ketv.	4ketv.	1ketv.	2ketv.	3ketv.	4ketv.
Lenkija	72,4	69,7	84,2	118,6	167,8	178,4	165,8	113,9
Švedija	88,8	151,5	143,2	140,2	178,6	158,8	112,3	107,2
Latvija	53,1	51,7	47,6	56,2	56,9	72,2	52,9	57,6
Kinija	0,1	0,0	0,5	1,9	14,8	59,2	78,1	41,1
Suomija	4,0	17,8	17,4	11,5	10,3	35,7	16,6	25,6
Vokietija	58,0	56,9	32,9	52,1	42,9	41,2	23,7	19,0
Kitos šalys	15,0	8,5	3,2	23,7	19,7	24,7	10,6	27,6
	291,0	356,1	330,0	404,2	491,0	570,2	460,0	392,0

Gerai yra ir geografiniai medienos eksporto poslinkiai, toliau didėja baldų eksportas į didelės rinkos šalis: Švediją, Vokietiją, Rusiją. Šios trys šalys importuoja iš Lietuvos ir nemažai kitų medienos prekių, apima daugiau negu trečdalį viso Lietuvos medienos prekių eksporto. Ypač plati yra baldų eksporto geografija, kuri ir toliau plečiasi, pirmiausia, per pasaulinį IKEA prekybos tinklą.

4 grafikas

Medienos prekių eksportuotojų sąrašas akivaizdžiai didesnis už šios produkcijos gamintojų sąrašą, todėl mažesnė ir šios veiklos koncentracija(7 lentelė).

7 lentelė. Didžiausi medienos prekių eksportuotojai, mln. Lt

	2009	2010	2011
1.“Vilniaus baldai“	148,5	194,1	232,4
2.“Boen Lietuva“	139,0	176,4	218,5
3. „Freda“,	100,5	138,3	194,4
4.“Klaipėdos baldai“	166,7	138,1	185,2
5.“Klaipėdos mediena“	137,9	162,2	175,8
6.“Grigiškės“	59,1	75,8	100,7
7.“Šilutės baldai“	67,0	79,5	87,5
8.“Sakuona“	45,6	67,2	76,3
9.“Likmerė“	20,8	26,5	38,0
10.Jūrės medis	27,6	25,2	31,4
10 įmonių suma	912,7	1083,3	1340,2
Eksportas iš viso	4229,1	5527,3	6870,5
10 įmonių dalis %	21,6	19,6	19,6

Nemažai gerų pokyčių matyti ir medienos prekių importe(8 lentelė). Ženkliai mažiau, negu 2007-2008m. įvežama baldų. Ženkliai didėja popieriaus produkcijos importas. Žinant, kad popieriaus ir jo produkcijos suvartojimo kiekis tam tikra prasme apibūdina šalies kultūros lygį, jo importo augimas turėtų būti taip pat teigiamai vertinamas.

8 lentelė. Medienos produkcijos importas, mln, Lt

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Popieriaus produkcija	905	1101	1172	991	1300	1532
Baldai	617	880	879	492	500	612
Kiti medienos dirbiniai	980	1326	1151	671	867	1071
	2502	3307	3202	2154	2667	3215

Apžvagai panaudota Lietuvos statistikos departamento, asociacijos „Lietuvos mediena“ ir atskirų įmonių skelbiama informacija.